

מגד

יורחחים

195

מרחשון תשע"ו

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

על משנת הראי"ה

חלילה לומר, שערכה של תורה איננו כ"א הכשר למעשה המצוות, אבל היא עליונה וחשובה

בקדושתה בפני עצמה מבוא לשבת הארץ.

הארצי "יעקב" ו"ישראל" החלק הרוחני מתחברים זה לזה. במקום נוסף הרב מרחיב את היריעה: "צריך להבחין את פרטי הצימאון של דעת ה'. יש שמתגבר הצימאון של ההשכלה האלהית המקורית, הנובעת מעצמותה של הנשמה, מתוקף השגתה ומעצם טהרתה, ויש שמתגבר הצימאון של הדמיון והציור, ויש שמתגבר הצימאון הרגש בטהרת הלב ובמשאות הנפש, ויש שמתגבר הצימאון של הלימוד לפי התכונה המבוטאה בספרים, באותיות ובתיבות. ויש שכל הצמאונות הללו ביחד מתגברים ועולים בלולים במערכי הלב, מתמזגים על פי צירופים שונים, והרמוניה שלמה של נגינת קודש מתהווה מהם" (אורות הקודש ח"ג עמ' ריג).

המושג "תלמוד" מתרחב לצימאון של דעת ה'. דעת ה' היא השאיפה להתקרב אל ה' דרך לימוד, לעיתים מדובר על לימוד מקורי הנובע מנשמתו של אדם, ויש שהדבר נובע מכוח הדמיון ויש שהדבר נובע מעולם רגשי מפותח, ויש הרוצה ללמוד דווקא מתוך ספרים. ויש אדם שכל הצימאונות משתלבים ביחד כמו תזמורת המורכבת מכלים שונים המנגנים בהרמוניה. המכנה המשותף של כל הכלים הוא הצימאון לדעת ה'.

"דוקא באותו התוכן של התגבורת העשירה של כל הצמאונות כולם, יוכל האדם לפנות אל המון התלמוד בחקר כל חק ומשפט, ואל המעשה המדויק על פי פרטי צביונו. ובהתגברות היותר חודרת של הצמאונות הקדושים הללו ממקור הטוהר שלהם, יוכל להתעסק במלא חופש אלהי עליון בכל מעשה של רשות, בכל עסק, בכל מחשבה, בכל חכמה, בכל רגש, בכל מפעל ומשטר, גם בחיי החול הגמורים, והכל ימלא על ידו הוד קודש" (שם). המוסיקה הנפלאה היוצאת מנגינת קודש זו אינה נשאת בעולם הרוח היא יורדת לעולם המעשה, אל החוקים והמשפטים, המעשים המדויקים ואפילו יכולה לחדור לעולם המעשי של דברי רשות ולחיי החול הגמורים, למלא אותם בקדושה וטהרה.

אתגר גדול זה עומד לפנינו בפרוס השנה החדשה, למלא את עולמנו בתורה רחבה, שהיא הביטוי של הצמאון הפנימי לדעת ה', תורה שתחדור לכל פרטי חיינו, זו התורה של המשיח. "האורה המשיחית תשיב את הזוהר העליון של האדם לאיתנו, ותהיה לכן גבוהה מכל התגלות אלהות שעד כה, עד שאפילו תורה שבעולם הזה הבל הוא כלפי תורתו של משיח" (אורות האמונה עמ' 74).

הרב בניהו ברונר

ראש בית המדרש במכללה האקדמית צפת

אחרי חגי החודש השביעי אנו נכנסים לשגרת החיים של השנה החדשה. האתגר העומד בפנינו הוא לחבר בין חיי השגרה ללימוד תורה וקיום מצוותיה. חז"ל מספרים לנו: "וכבר היה רבי טרפון זקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד, נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול, נענה ר"ע ואמר: תלמוד גדול, נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה" (קידושין מ:).

תלמוד תורה עומד מעל כל מצוות התורה: "ותלמוד תורה כנגד כולם". ללימוד תורה שני פנים, האחד אמצעי לקיום מצוות: "אין בור ירא חטא ולא עם הארץ חסיד" (אבות ב' ה'), הלימוד נותן לנו את הכלים הבסיסיים לקיום מצוות, במיוחד לימוד הלכה למעשה. מעל ללימוד שמטרתו להביא לקיום מעשי עומד עצם הלימוד, החיבור לתורה הקדושה לדבר ה' גם אם הלימוד אינו נוגע ישירות למישור המעשי.

התורה בעצמה, האידיאל של דעת היהדות ממקורה, ברוחניותה ומעשיותה, הוא יותר נעלה מעצמיות המעשה המדויק, של כל הלכה בפני עצמה ושל הפרטים הרבים. אלא שהעוסק בתורה לשמה מביא התלמוד אותו לידי מעשה, ומקיים באהבה את הפרטים בקום עשה ובשב ואל תעשה, שעל ידי טל של תורה הפנימית, מרגיש הוא את כח החיים שהולך ומתפשט בכל ההוייות, עד שנוצר התלמוד כולו בכל הרחבתו" (שמונה קבצים קובץ א תרלט). הלימוד גדול מהמעשה, וזו גם מסקנת התנאים: "תלמוד גדול", העוסק בתורה לשמה לא יזנח את הצד המעשי הוא יגיע לעשייה, ולקיום של כל מצוות התורה. התורה משפיעה על עולמו הרוחני עד שעצמתה של התורה מתפשטת עד לקיום המעשי בפועל.

"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. ור"ת טוב לי הוא טל, ותורת פיך - ת"פ - בגימטריא תלמוד" (שם) הרב משתמש בראשי תיבות ובגימטריא על מנת להסביר את הרעיון שהלימוד עצמו הוא הטל המחייב את האדם, והוא טוב מאלפי זהב וכסף המסמלים את הפרטים המעשיים.

"יצא אור חיים מהופעת טל תורה המפעמת בכחה הגדול, להרחיב את גבול התלמוד, הכולל כל חכמת ישראל בהלכה ואגדה, בקודש ובחול, מיסודי הלכות עד פרטי דינים, מנהגים, סיפורים, מאורעות, פיוטים, חלומות, הגיוני קודש, ושפעת אור נבואה כל שיעור הקומה הרוחנית, של יעקב וישראל" (שם). הופעת הערך העצום של תלמוד תורה הוא המרחב הגדול של חכמת ישראל בכל מישורי החיים הרוחניים היורדים עד יסודי ההלכות והדינים, המנהגים, אורחות החיים. יעקב המסמל את החלק

על התחדשות ועל שיגרה

עיון בעניינינו של חודש חשוון

להחזיון הפשוט שהחושים קולטים
בחיצוניותם מההויה, הננו צועדים
בצעדינו הרוחניים למעלה מן השמש,
וגוזרים אנו, אין כל ישן, הכל פורח,
הכל מתעלה, הכל מוסיף תמיד אור
וחיים (אורות הקודש ב תסז).

שלמה המלך, החכם מכל אדם, מצביע
בספר קהלת על מציאות עגומה ביותר
אותה הוא מתאר באופן ציורי וכך הוא
כותב:

מה-שְׁהִיָּה, הוא שְׁיֵהָיָה, ומה-שְׁנַעְשָׂה,
הוא שְׁיַעְשָׂה; וְאִין כָּל-חֶדֶשׁ, תַּחַת
הַשָּׁמֶשׁ. יֵשׁ דָּבָר שְׁיֵאמַר רְאֵה-זֶה, חֶדֶשׁ
הוא: כְּבָר הָיָה לְעֵלְמִים, אֲשֶׁר הָיָה
מְלַפְּנֵנוּ. (קהלת א, ט-י).

מיקומו של חודש חשוון בסמוך לחודש תשרי מעצים
את הפער שבין שני החודשים הללו. מחד גיסא עומד
בגאון חודש תשרי, חודש עמוס בימים מרכזיים
ומשמעותיים כדוגמת ראש השנה, יום הכיפורים וחג
הסוכות, חודש בו יום רודף יום ושיא חדש משכיח
שיא ישן שעד עתה היה בקדמת הבמה הרוחנית.
מאידך ניצב לו חודש חשוון, חודש ללא שיאים
רוחניים וללא מאורעות חריגים, ויש שסוברים שלכן
חודש זה מכונה מרחשוון, מריר הוא החודש שלא
'זכה' לימים טובים מיוחדים וכל ענייניו הוא המפגש
עם מטלות השיגרה ורצף החיים והמשכיותם.

במקומות רבים הרב קוק מכוון ומדריך כיצד אפשר
להפגש עם הארת הימים המיוחדים בצורה נכונה, אך
לא פחות חשוב מכך, הרב מלמד אותנו גם כיצד נכון
לחיות גם את ימי השגרה ולהוציא מהם אור יקרות,
וכך כותב הרב:

מה שאנו מוצאים את עצמנו מזה
נעלבים ונידהמים, מלאי שממון
מפעולה הולכת וסובבת, המדאיבה
את נפשנו בהאנחה על אין כל חדש
תחת השמש, הננו מתנשאים מעל

הכל נעשה כבר, הכל כבר נראה, אין כל חדש. גם
מה שנראה חדש אינו חדש באמת שהרי כמוהו כבר
נראה בעבר. המסקנה הצומחת מתיאור עגום זה היא
ש'הכל הכל הבלים' הכל הבל גמור.

בדבריו המרתקים מנתח הרב את דברי שלמה ומחדש
שדבריו מתייחסים למי שמביט
על המציאות ראייה חיצונית, ראייה
חומרית, בהתבוננות שכזאת אכן 'אין
חדש תחת השמש', שהרי בחומר אין
התחדשות מהותית אלא, במקרה
הטוב, ישנו רק חילוף חומריים ממקום
אחד למקום אחר ושינוי מצב צבירה
ותו לא.

אך מבט פנימי על המציאות, מבט
רוחני על העולם, מגלה עולם מלא
ורווי בחיים חדשים, עולם שהוא מעל
השמש, עולם של רוחניות תוססת
ומבעבעת. בעולם זה יש זרם של חיים
חדשים, חיים של פריחה וצמיחה,
חיים בהם יש הרבה אור וברכה,
ובוודאי שבחיים שכאלה אין מקום
לפסימיות ולדאגה.

הרב קוק חוזר על נקודה זאת ומדגיש
בשנית שאנחנו בבחירתנו ובעומק
מבטנו יכולים להתעלות אל למעלה
מן השמש, ושם הכל מלא בשפע של
חיים חדשים שלא נראו כמותם בכל





דַּע
אֵת
עֲצֻמָּתְךָ

אם

תִּרְצֶה בֶּן אָדָם

הַסְתַּכַּל בְּאוֹר הַשְּׂכִינָה בְּכֹל הַיְקוּם
הַסְתַּכַּל בְּעֶרְךָ הַחַיִּים הַשְּׂמִימִיִּים
אִיד הֵם מִתְפַּלְשִׁים בְּכֹל פְּנֵה וְזוּיֵת שְׂבַחִים.

הַרוֹחָנִיִּים וְהַחֲמֻרִים

שֶׁנֶּגֶד עֵינֵי בְּשֶׁרְךָ וְנֶגֶד עֵינֵי רוּחְךָ.

הַתְּבוּנָה בְּפִלְאֵי הַיְצִירָה,

בְּחַיֵּי הָאֵל-לוֹהוּת שְׁלָהֶם,

לֹא בְּתוֹר אִיזוֹ תִּכְנִית בְּהָה

שְׂמִמְרַחֲקִים מִצִּינִים נֶגֶד עֵינֶיךָ,

כִּי אִם דַּע אֵת הַמְּצִיאוֹת שֶׁאַתָּה חַי בָּהֶן.

דַּע אֵת עֲצֻמָּתְךָ, וְאֵת עוֹלָמְךָ,

דַּע אֵת הַגְּיוּנֵי הַלֵּב שְׁלָךְ,

וְשֵׁל כָּל הוֹגָה וְחוֹשֵׁב.

מִצָּא אֵת מְקוֹר הַחַיִּים

שְׁבִקְרָבְךָ, שְׂמִסְבִּיבְךָ,

אֵת פְּאֵרֵי הַדְּרוֹת הַחַיִּים,

שֶׁאַתָּה שְׂרוּי בְּתוֹכָם.

עֲלֵה לְמַעְלָה עֲלֵה, כִּי כַח עֵז לָךְ,

יֵשׁ לָךְ כְּנָפֵי רוּחַ,

כְּנָפֵי נְשָׂרִים אֲבִירִים.

אֵל תִּכְחַשׁ בָּסֶם, פֶּן יִכְחָשׁוּ לָךְ,

דַּרְשׁ אוֹתָם וַיִּמְצְאוּ לָךְ מִיָּד.

מראה כהן עמ' 22

איה"ק פד

מהלך הדורות הקודמים אלינו, וכך הם דבריו:

ההופעה שבאה לאדם, לחוש על ידה את היצירה, לא כדבר שכבר נגמר ונעשה, אלא כדבר שהוא תמיד מתהווה, מתעלה, מתפתח ומתרומם, זו היא שמעלה אותו מתחת השמש אל למעלה מן השמש, ממקום שאין כל חדש. למקום שאין כל ישן, שהכל מתחדש, ששמחת שמים וארץ הווה בו, כיום שנבראו בו

(אורות הקודש ב תקיז).

בן אדם. עליך להחליט עם איזה רובד חיים תיפגש. תוכל להיפגש עם העולם שמתחת לשמש, שם אין כל חדש, יש תזוזות חיצוניות בלבד. אך אם תשכיל ותרים מבטך מעלה מעלה, אל עולם שהוא מעל השמש, תגלה חיים רוחניים בשפע, בעולם רוחני זה תגלה שיש הרבה חדש, הרבה חיוניות והרבה ברכה.

על פי דברים אלו נראה כי השיגרה היא איננה אלא אשליה חיצונית. כלפי חוץ משתקפת המציאות כמציאות יבשה ורדומה אך בתוכיתה היא מלאה בזרמים עוצמתיים גנוזים.

בימי השיא, בתקופת חגי תשרי, ניתן להבחין ביתר קלות באותם זרמים רוחניים פנימיים, ואז מלאכתנו הרוחנית פשוטה יותר שהרי הדרך סלולה והעבודה הרוחנית ברורה.

ולעומתם, ימי חודש חשוון מצריכים אותנו להתבונן פנימה, להעמיק, להקשיב לתוכיות המציאות הקשבה פנימית, להיפגש עם אותם זרמי חיים רוחניים גדולים בעצמינו, מבלי שהם יאותתו לנו את המסלול המדויק למפגש עמם, ועלינו לסלול בעצמנו את הדרך הישרה בה נדבק בבורא ובה נתחדש.

לכן האתגר המונח בפתחו של חודש חשוון הוא בהחלט אתגר גדול ומורכב, אך בידוע שככל שהאתגר גדול יותר, כך פוטנציאל הצמיחה שלו עצום עד מאוד. אם נצעד בדרך זו ולא נכנע לתכתיבי השיגרה החיצונית, נתחדש ונתעלה, ואז נוכל גם לחוש ולראות כיצד המר חשוון נהפך למתוק, והשיגרה הופכת להיות מרעננת מתמיד. חודש טוב.

הרב אלי שיינפלד

גבעת זאב

ר"מ בישיבת חורב

תקון טעות

צר לנו על הטעות שנפלה בציון תפקידו של כותב המאמר המרכזי בעלון חודש תשרי

הרב מאיר טויבר המכהן כראש ישיבת 'נתיב מאיר' ולא כפי שצויין. איתנו ועם הקוראים הסליחה.



מאיר דיזנגוף

ראש העיר העברית הראשונה ומרן הראי"ה

תרכ"א 1861 - תרצ"ו 1936

הנבואה הזאת שנזרקה מפיו היא שהמריצתנו באמת לטפל ביסוד העיר, אך עובדה היא שהרב קוק היה הראשון שדיבר אתי על דבר יסוד עיר יהודית חדשה בארץ ישראל.

אחרי מאורעות תרפ"ט 1929 נכנסתי אליו ושוחחנו על המצב. תוך כדי שיחה אמר לי הרב כדברים האלה: "אני מתגאה בצעירים שלנו, אשר הראו כ"כ הרבה אומץ רוח ומסירות בימי הצער והזעם. יודע אני, שאין הם מבחינים לפעמים בין מצוה לעבירה בדברים שבין אדם למקום, אולם אחרי הגבורות שהראו בימי הפרעות - אני מוחל להם על הכל!". לאחר שמועצת העיריה בתל אביב בחרה ברב קוק זצ"ל לאזרח כבוד של העיר, היה זה בשנת השבעים



שלו בחורף תרצ"ה, מצא לנחוץ לכבדני בביקור בביתי. הזכרתי לו את דבריו לפני כשלושים שנה בדבר הצורך ביסוד עיר עברית. הרב שמח מאוד שהזכרתי לו נשכחות ואמר לי באותו מעמד: "אין אני מאוהבי תארים אולם בשני תארים שיש לי הנני מתגאה - התואר האחד הוא תואר הכהונה והתואר השני הוא תואר אזרחות הכבוד שכובדתי בו בעיר העברית שלנו.

ועוד אמר לי באותו מעמד, שהוא שמח לבקר מזמן לזמן בתל-אביב, כיוון שבעיר זו הוא מוצא מזיגה יפה בין האידיאל והריאליזם - שני היסודות אשר בלעדיהם אי אפשר ליצור ישוב יהודי.

כולנו זוכרים עדיין את הנאום הנלהב שנשא הרב המנוח זצ"ל בחגיגת חצי היובל של העיר תל אביב. את דבריו גמר בהתלהבות בברכת מזל טוב לעיר תל אביב ולעם ישראל וכשלחצתי את ידו אחרי הברכה הזאת, אמר לי: "מזל טוב לך גם כן, ואשריך שזכית לכך ואשרינו שראינו אותך בכך".

בחודש אדר, תרצ"ה נסע רבנו זצוק"ל לתל אביב למרות חולשתו, ולמרות שניצני מחלתו האחרונה כבר נבטו בו אז, הוא ראה חשיבות עליונה להשתתף באסיפת העם שנקראה למען "משמרת השבת" - למנוע חלול שבת בעיר. קהל עצום, כט"ו אלף איש, נהרו ובאו לשמוע את נאומו. הופעתו המרשימה וההתרגשות על בואו לעיר אותה אהב היתה רבה. בנסענו למחרת בבוקר חזרה, ציוה לעבור על פני ביתו של ראש העיר, מר דיזנגוף, כדי לבקרו בהחלמתו מהמחלה המסוכנת שעברה עליו. נושא השיחה היה על דבר חשיבות שמירת השבת לצביונה היהודי של העיר העברית, הוא דרש שהעיריה תפעל ותסייע לחיזוק שמירת השבת. השיחה נסבה על תל אביב ועל התפתחותה הנפלאה.

כשכולו נרגש פנה ה' דיזנגוף לרבנו זצוק"ל ויאמר: "דבר אחד אינו יוצא מזכרוני. לפני שלושים שנה ויותר, כשהכל תכננו תכניות על ישובים חקלאיים, ואיש לא חלם על ערימת החול שעתה משתרעת עליה תל אביב, נענית רבנו, ואמרת לי אז כבחזון: דיזנגוף, בנה עיר! וכי לא רוח נבואה הייתה בכך, רבנו, בדברייך אלה?..."

(אוהב עמו ישראל בקדושה א. עמ' 121 - 119).

מאיר דיזנגוף נולד בסרביה בשנת תרכ"א 1861. בילדותו למד בחדר ואצל מורים פרטיים, סיים את הגימנסיה בקשיניב, התגיס לצבא הרוסי בה שירת כעורך עתון צבאי בז'טומיר. לאחר שהשתחרר עבר לאודיסה והיה פעיל בארגון מחתרתי, בעקבות פעילותו נאסר ובכלא נחשף לאידיאולוגיה הציונית והגיע למסקנה כי גאולת ישראל תתקיים רק במולדתו - א"י. כשהשתחרר ממאסרו עבר לקשיניב והקים בה סניף 'חובבי ציון' כאן נתוודע למנהיגים הציוניים, בשנת 1887 נסע לפרץ ולמד הנדסה כימית בסורבון. הוא התקרב לברון רוטשילד

ובשליחותו הגיע לראשונה לא"י בשנת 1892 והקים בה מפעל לבקבוקי זכוכית לתעשיית היין שלא צלח ובשנת 1894 המפעל נסגר והוא חזר לאודיסה. מ. דיזנגוף השתתף בקונגרס החמישי והששי והיה בין המתנגדים לתוכנית אוגנדה. בשנת תרס"ד 1904 יסד דיזנגוף את חברת 'גאולה' לרכישת קרקעות בארץ ישראל והפיץ את מנייתיה ברוסיה. בשנת תרס"ה 1905 עלה לא"י כראש חברת 'גאולה' בה כיהן עד שנת 1913. בתרס"ו (1906) היה בין מייסדי "אגודת בוני בתים ביפו" שהקימה בשנת תרס"ט 1909 על דיונות חול שכונה עברית חדשה ומודרנית מחוץ לחומות יפו שנקראה - "אחוות בית", שלימים תהיה לעיר העברית הראשונה בא"י - תל אביב.

עם המעבר לשלטון המנדט הבריטי היא הוכרזה כרשות מקומית העומדת בפני עצמה ואינה תלויה ביפו. כראש המועצה נבחר דיזנגוף, הוא התגלה כמנהיג רב פעלים, בעל יזמה ובעל מעוף, בתקופתו קצב התפתחותה של תל אביב הקטנה היה מדהים. הוקמה בה מערכת שלטון עצמאית עם מוסדות עירוניים, חברתיים, כלכליים ותרבותיים. נפתח נמל תל אביב ובשנותיו האחרונות אף פעל להקמת שדה תעופה. במהלך השנים התאחדה תל אביב עם יפו והפכה למרכז הכלכלה והתרבות של מדינת ישראל.

כאשר כיהן מרן הראי"ה כרב ביפו ובמושבות הגיע דיזנגוף לבית הרב בנוה צדק וכך הוא מספר: כשספרתי לרב שחברת 'גאולה' בראשותי קנתה קרקע לשם הרחבת המושבות נס ציונה, רחובות, גדרה, ופתח תקוה. הרב שמח מאוד לידיעות האלו ואמר לי בזו הלשון: "טוב מאוד, שאתם מטפלים ברכישת קרקע ליסוד מושבות יהודיות וכפרים יהודים. אולם יחד עם זה השתדלו לבנות עיר. הרי אנחנו זקוקים גם לערים וכל העולם או כמעט כולם, הם מיוצאי ערים".

זה היה לפני יסודה של תל אביב. קשה להגיד, אם

מגד ירחים

עלון חודשי בהוצאת "בית הרב" חתם לראיה (ע"ה) רח' הרב קוק 9 תר. 6275, ירושלים 91062
טל: 02-6232560, פקס: 02-6242908
betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav
ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il
עיצוב גרפי: ש. יוסטמן